

PŘES

HRANICE
PŘEDSUDKY
LHOSTEJNOST

ročník I / číslo 1

uprchlický čtvrtletník NESEHNUTÍ / zima 2004

cena 5 Kč

Slovo na cestu...

Bezpečí pro uprchlíky...

Představujeme: Čečensko

V kapkách deště

Kolik stojí „pevnost Evropa“? – I část

Říci, mě se to netýká, to nechápu...

Dobří uprchlíci se vracejí!

Já prchám, ty prcháš, my prcháme

➔ Slovo na cestu...

Když před patnácti lety začalo ulicemi středo- a východoevropských měst zaznívat volání po svobodě, aby zanedlouho poté padla berlínská zeď a spolu s ní celý systém útlaku a segregace, který svou ošklivou architekturou více než symbolicky zosobňovala, lidé na obou jejích stranách začali snít o lepším a nadějnějším světě bez válek, ponižování a nenávisti. Ekonomové, politologové, sociologové a dnes už i historikové nalézají tisíc zjevných i skrytých důvodů toho, proč se komunistický systém zhroutil tak náhle a rychle. Jedním z nich nesporně bylo i vědomí hodnoty a univerzality lidských práv, myšlenka, která se v nejrůznějších filozofiích, náboženstvích a civilizacích světa tvořila už od starověku, aby se na jejím základě přinejmenším v posledních dvou staletích lidé s větším či menším úspěchem pokoušeli o konkrétní uspořádání pozemských věcí veřejných. Demokratické vlády a občanské svobody, které poustaly na troskách komunismu, se zrodily z ducha vzpoury proti útlaku, z ducha disentu vůči špatné vládě a s ní konformní společnosti a zároveň z vědomí solidarity s těmi, kdo se stali její obětí. Bohužel naše státy (a nejen ty postkomunistické) se již dávno neudrží ideály, z nichž se zrodily, a sny z přelomu osmdesátých let se zdají být stejně naivní jako ty, které nás provázely v létech šedesátých či na počátku s nadějí a optimistickou zvědavostí očekávaného dvacátého století. Se smutkem a rozpakami pocítujeme, že našimi formálně dokonalými demokratickými institucemi už dávno nevaně demokratický duch. Jedním z příznaků oné celosvětové ztráty iluzí a úpadku demokratických pravidel hry, podstatně hlubším než je postkomunistická kocovina a „blbá nálada“ otravující veřejný život od Varšavy až po Budapešť, je vztah svobodného světa k uprchlíkům, hledajícím v něm útočiště před nouzí, pronásledováním a válkami, které bohužel zdaleka neskončily s koncem studené války, a nejednou zachraňujícím doslova holý život.

Sítem stále restriktivnější azylové politiky západního světa jich projde jen mízní procento a i ti, jimž se to podaří, jsou odsouzeni k žití občánů druhého a třetího řádu. Jako by to, co se v posledních staletích stalo civilizací normou západního světa, totiž schopnost postarat se o slabé, nemocné, bezmocné a z jakýchkoli důvodů znevýhodněné a zajistit jim základní práva a ochranu, v případě uprchlíků neplatilo. Denodenně jsou vystaveni ponižujícím procedurám, někdy i víceletému zadržování, vyhošťování a deportacím vrhajícím je přímo do spárů středověkých diktatur, z nichž se jim podařilo uprchnout. Zatímco západní svět se pohlcuje nicotnými problémy a hraje hry, které nikam nevedou, v jeho bezprostředním okolí roste problém, který se dříve či později stane jednou z nejdůležitějších úzev světové politiky 21. století. Lhostejnost a anebo naopak panika, s nimiž na problém uprchlictví dosud reaguje, svědčí nejen o absenci konsistentní politické vize udržitelné budoucnosti, ale zároveň o hluboké civilizací schizofrenii a pokrytectví. Kdyby se podobným způsobem, jakým se dnes v řadě civilizovaných zemí světa zachází s uprchlíky, jednalo v jejich vlastních občany v sociálních ústavách, nemocnicích či školách, vzbudilo by to skandál, z něhož by se tyto společnosti ještě dlouho vzpamatovaly. Státy tolik si zakládající na svých humanistických hodnotách si z uprchlíků učinily obětího beránka, na kterého nakládají vlastní nevyřešené problémy (kříží sociálního systému počínaje a xenofobií konče). Do očí bijící excesy státních úřadů vůči uprchlíkům však procházejí téměř bez povšimnutí širší veřejnosti, ačkoli se jedná o tytéž lidské bytosti obdařené touž lidskou důstojností.

Podobně jako řada jiných bolestí společnosti, ani tento stav by neměl být důvodem ke kverulantské kritice a nic neřešícím bolestínským nářkům, ale výzvou ke snaze aktivně ho změnit. Emancipace občanské společnosti probíhající od doby raného novověku a postupné zrovnoprávnění početných skupin lidí v mnoha částech světa ukazují, že takové změny k lepšímu možné jsou. Cestu k těmto změnám musejí ovšem trpělivě proslapávat všichni, jichž se to týká, jak uprchlíci, tak ti, kdo se jim snaží pomáhat, a vlastně celá společnost. Cesta je zřejmě tím nejuvýraznějším symbolem uprchlického údělu. Cesta je však zároveň výzvou pro společnost, která se musí s uprchlíky naučit důstojně žít. Abychom toho byli společně schopni, musíme se naučit spoustu konkrétních věcí jak o sobě, tak o společnostech, v nichž žijeme. O důvodech migrace, národních i mezinárodních institucích, politice, národním i mezinárodním právu, psychologii, etnologii i kultuře. Žádná cesta přece není možná bez důkladné přípravy a studia. A každá cesta samozřejmě trochu bolí, neboť přináší překážky. Uprchlíci na svých cestách překonávají překážky v podobě hranic a lhostejných byrokratů, naše společnosti zase překážky spojené se strachem z jinakosti, mnohosti a s tím spojenou netolerancí, politikové překážky vycházející z nedostatku imaginace a nechuti měnit špatná, ale zaběhaná pravidla systému. Avšak všichni, kdo překročí přes faktický i pomyslný práh a vydají se na cestu, jsou obohaceni jak příběhy, které na ní zažijí, tak lidmi a jejich osudy, s nimiž se přitom setkají, pokud jsou dostatečně otevření všem výzvám, překážkám i úskalím a zároveň mají jasné vědomí cíle. Právě proto jsme časopis, jehož první číslo držíte v rukou, pojmenovali PŘES. Časopis chce být fórem všech, jimž osud uprchlíků u nás i ve světě není lhostejný a kteří mají chuť hledat alternativy k současnému hanebnému a nedůstojnému stavu. Vydejte se na tuto cestu přes nejrůznější prahy společně s námi a pomozte nám nejen tím, že si náš časopis koupíte, ale i tím, že nám napíšete, podpořte nás dobrým nápadem či skutkem. Těšíme se na setkávání s vámi na stránkách tohoto časopisu i našich akcích a přejeme vám inspirující a zajímavou cestu.

redakce

PŘES HRANICE PŘEDSUDEKY LHOSTEJNOST

Čtvrtletník PŘES vydává
NEzávislé Sociálně Ekologické HNUTÍ –
NESEHNUTÍ, Údolní 44, 602 00 Brno,
tel./fax: 543 245 342,
e-mail: nesehnuti.brno@email.cz,
http://nesehnuti.ecn.cz.

Názory přispěvatelů nemusí vyjadřovat
stanovisko redakce ani vydavatele.

Redakční rada:
Miloš Hotař, Jiří Koželouh, Zuzana
Šilhanová, Milan Štefanec

Rediguje:
Milan Štefanec

Sazba:
Dušan Rosenbaum

Jazykové korektury:
Eva Kunzová

Fotografie na titulní straně:
Stanislav Krupař - uprchlický tábor
v Ingušsku

Registrace:
MK ČR E 15578

ISSN 1214 - 9640

Vyšlo díky projektu uskutečněného
s podporou Evropské unie.
Obsah tohoto projektu nemusí
vyjadřovat stanovisko Evropské unie
či Národní agentury ani nezakládá
odpovědnost z jejich strany.

Vytištěno na recyklovaném papíře.

Bezpečí pro uprchlíky...

... je heslo, které vyjadřuje snahu skupiny aktivistů a aktivistek přispět svojí činností k zlepšení situace lidí, kteří přišli do České republiky z různých důvodů, ale se stejným cílem: získat tu azyl – ochranu – bezpečný domov. Bezpečí pro uprchlíky se proto stalo i názvem kampaně NESEHNUTÍ, o které se nyní máte možnost dozvědět více.

Kořeny kampaně sahají několik let nazpět k lidem z NESEHNUTÍ, kteří dlouhodobě upozorňují na porušování lidských práv v Čečensku a na situaci v čečenských uprchlických táborech. U kořenů také stojí dobrovolníci a dobrovolnice brněnské skupiny Amnesty International (AI), jež se zabývali a zabývají prací na konkrétních případech uprchlíků ohrožených vydáním z České republiky zpět do zemí, odkud přišli. Někteří členové a členky těchto organizací navíc holdují cestování právě po těch zemích, z nichž k nám přichází nejvíce běženců. Ucelená kampaň začala vznikat na sklonku roku 2003, který byl rokem velkých vln uprchlíků z Čečenska, přicházejících přes Polsko do České republiky. Na počátku roku 2003 jsme se dozvěděli o mohutných přechodech celých čečenských rodin přes česko-polské hranice. Tito lidé v našich uprchlických táborech hledali lepší podmínky k životu a v ČR snad konečně také vytouženou ochranu. Tenkrát jsme ještě netušili, že za pár měsíců se dostaneme s čečenskými uprchlíky do velmi blízkého kontaktu a že poznáme mnoho konkrétních lidských osudů.

Samotný vznik kampaně Bezpečí pro uprchlíky měl hned několik příčin. První z nich byla nabídka občanského sdružení Soužití 21 na spolupráci při organizaci kulturních akcí, které měly propagovat kavkazskou kulturu. Tuto nabídku si lidskoprávní aktivisté a aktivistky a zároveň milovníci Kavkazu nemohli nechat ujít. V Brně spojili své síly NESEHNUTÍ a AI a na sérii po večerních schůzek zorganizovali týdenní pásmo kulturních a etnických akcí s názvem Dny Kavkazu. Akce s velkým výběrem přednášek, besed, ochutnávek jídla, ukázek tanců a písní z Arménie, Ázerbájdžánu, Čečenska či Gruzie by nebyla možná bez spolupráce desítek cizinců z těchto zemí. A protože jsou tito cizinci především uprchlíky a žadateli o azyl, poznali jsme osobně velké množství lidí utíkajících před rozličnými pohromami ze svých domovů a dozvěděli jsme se o jejich problémech a starostech. Tak se také stalo, že nás

zkontaktovala skupina asi šedesáti čečenských uprchlíků, kteří se dostali do bezvýhodné situace, když se pokusili opustit nelegálně Českou republiku a odejít do Rakouska. Všichni za sebou měli kratší či delší pobyt v uprchlických táborech v Ingušsku (v zemi, která sousedí s Čečenskem a je bohužel také zasažena terorem ruské armády), strastiplnou cestu do nitra Evropy a nakonec i zklamání z velmi nevstřícného postoje polských i českých imigračních úřadů. Do Rakouska šli hledat ochranu, které se jim u nás nedostalo a výsledkem bylo zrušení jejich azylového řízení Odborem azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR a jejich správní vyhoštění Cizineckou policií. V praxi to zna-

z přelomu roku daly vzniknout třem oblastem naší činnosti.

První z nich jsou volnočasové aktivity pro děti i dospělé žijící v pobytových střediscích pro uprchlíky (v uprchlických táborech) v ČR a čekající na rozhodnutí ministerstva vnitra o své žádosti o azyl. V těchto střediscích bohužel nemají uprchlíci, navíc často trpící traumaty z minulých zážitků, dostatek možností, jak kvalitně trávit svůj volný čas. To je nebezpečné pro sociální vývoj dětí a zároveň vede k patologickým jevům mezi dospělými. Proto pořádáme herní odpoledne, výtvarné dílny, sportovní aktivity a výlety pro žadatele a žadatelky zejména z pobytových středisek v Zastávce a Zbýšově. V minulosti

už proběhly akce jako výlet a sázení stromů u Olomouce, projížďka parníkem po Brněnské přehradě, návštěva dětského divadelního představení ve Vyškově, lesní stopovací výlet za pokladem a množství odpolední plných her a výtvarných dílen. V nejbližší době chystáme výlet s prohlídkou hradu, zámku či jeskyně, exkurzi do Technického muzea a návštěvu Brna s programem v Domě ekologické výchovy LIPKA. Od 15. října probíhá každý pátek pravidelný workshop žonglování a výroby žonglovacích pomůcek a to střídavě v Zastávce a ve Zbýšově. Program se snažíme neustále vylepšovat, přibývají koupené i vyrobené žonglovací předměty. Aktivity je určena dětem od 10

let, ale také dospělým uprchlíkům.

V další části našich aktivit se zaměřujeme na osvětu a vzdělávání české veřejnosti, která ještě stále trpí nedostatkem informací o cizích kulturách a zvyklostech a následkem toho přetrvávají xenofobní a rasistické postoje, čímž je ohrožena i integrace azylantů do společnosti. V rámci těchto aktivit pořádáme přednášky, besedy, workshopy, etnické večery, vernisáže výstav, veřejné akce a vydáváme informační materiály o uprchlictví. Navíc připravujeme internetové stránky s množstvím zajímavých informací, aktualit, materiálů a odkazů.

Třetí část našich aktivit se odehrává ve znamení úsilí o změnu azylové politiky v ČR. Jak jsme poznali na příkladu šedesáti čečenských žadatelů a žadatelek o azyl a bohužel stále poznáváme na dalších příkladech lidí ze všech koutů světa, praxe azylových úředníků je velmi restriktivní a ve svém důsledku až nelidská. Proto upozorňujeme na jednotlivé případy porušování lidských práv uprchlíků v ČR,

Vernisáž výstavy o čečenských uprchlících v Ingušsku fotografa a dokumentaristy Jindřicha Štreita. Vernisáž za přítomnosti veřejnosti i uprchlíků z pobytového střediska v Zastávce proběhla v červenci v Brně.

Foto: Jiří Koželouh.

menalo vrátit se tam, odkud přišli – tedy do válkou zmítané Čečny. Několik lidí z NESEHNUTÍ a AI se pustilo do psaní tiskových zpráv, uspořádalo tiskovou konferenci a sepsalo petici proti tomuto postupu. Výsledkem byla série článků, reportáží a rozhovorů během prosince 2003 a shromáždění téměř 1500 podpisů pod petici. Akce, do níž se zapojovalo čím dál více lidí, vyvrcholila symbolickým stanováním před budovou ministerstva vnitra v Praze a následnou tiskovou konferencí o azylové politice ČR svolanou ministerstvem. Uprchlíci nakonec vyhoštění nebyli, nicméně většina zemi po nepřijemných zkušenostech raději opustila sama a někteří již získali azyl ve státech na západ od ČR.

Všechny tyto události na přelomu roku 2003/2004 nás utvrdily v přesvědčení, že je nutné dál pomáhat uprchlíkům, kteří žádají v ČR o azyl a často jsou bezdůvodně odmítáni. Zrodila se tedy kampaň Bezpečí pro uprchlíky a jednotlivé akce

na zaujatý výklad azylového zákona či na chování příslušníků Cizinecké policie. Vydáváme tiskové zprávy, komunikujeme s politiky či političkami a vedeme dialog s odpovědnými úřady.

Do všech těchto aktivit se můžete směle zapojit – stačí kontaktovat NESEHNUTÍ Brno a přijít na některou naši pracovní schůzku. Můžete nám také pomoci tím, že zorganizujete besedu o uprchlících ve svém městě, na

své škole atd. – rádi přijedeme. Pokud nemáte čas a přesto chcete podpořit naše uprchlické akce, můžete pomoci finančně. Nejjednodušším a nejefektivnějším způsobem podpory je zavedení trvalého příkazu na účet 1489067001/2400 u eBanky. Tento účet je transparentní a tudíž budete mít kdykoliv možnost na internetu (http://www.ebanka.cz/tran_uct/1489067001.html) kontrolovat hospodaření s vašimi příspěvky.

Nakonec bych rád poděkoval všem, kteří se na aktivitách kampaně Bezpečí pro uprchlíky podíleli, podílejí a budou podílet a popřál nám všem a hlavně uprchlíkům přívětivější budoucnost.

Jiří Koželouh

Aktuální nabídka besed a workshopů

Uprchlíci v České republice

o historii i současném stavu uprchlictví v ČR s důrazem na porušování práv běženců ze strany českých úřadů a možnostech jak uprchlíkům pomoci, určena veřejnosti i školním třídám

Pokud byste měli zájem uspořádat besedu či workshop ve vašem městě, na vaší škole atd., ozvěte se na NESEHNUTÍ Brno (kontaktní osoba: Jiří Koželouh).

Jaké to je být uprchlíkem?

interaktivní workshop určený zejména studentům a studentkám ZŠ a SŠ přibližuje pomocí zážitkových her problémy a situace, kterými procházejí uprchlíci

➔ Představujeme: Čečensko

Poslední dva roky rapidně stoupá počet žadatelů o azyl z Ruska – za rok 2003 jich požádalo o azyl 4 102, což znamená 43% všech žadatelů za tento rok, přičemž drtivou většinu z nich tvoří žadatelé z Čečenska. Čečensko je již pátým rokem ve válečném konfliktu s Ruskem. Důsledkem této situace jsou právě tisíce uprchlíků, kteří opouštějí své rozbombardované domovy a ve snaze zachránit si alespoň holý život prchají na západ s vyhlídkou lepší budoucnosti a života v míru. Co se děje v této zemi a jak vlastně došlo k jejímu

totálnímu rozvratu, se vám pokusím stručně nastínit v následujících řádcích.

V prvé řadě je třeba si ujasnit jeden fakt: v Čečensku zuří válka. Nejedná se jen o pouhé konstatování, ale důležité vymezení rámce, ze kterého budeme na situaci v Čečensku nahlížet. Podle oficiálních ruských zdrojů totiž žádný válečný konflikt v této oblasti není a svou ozbrojenou intervenci nazývají bojem proti terorismu. Pod touto nálepkou je samozřejmě snazší legitimizovat situaci v Čečensku před západním světem. Na dru-

hou stranu je třeba říct, že západní Evropa nemá potřebu Rusko nadbytečně kritizovat, přeci jenom se jedná o vlivnou ekonomickou sílu na starém kontinentě a upřímně: kdopak by chtěl narušovat vzájemně dobré vztahy a provokativně zasahovat do evidentně vnitřních záležitostí Ruské federace.

Počátky sváru a hluboké nenávisti mezi Čečenci a ruským impériem leží již v historii, kdy se v osmnáctém století car Petr I. rozhodl dobýt přístup k Černému moři a překážkou k provedení mu byly právě kavkazské národy. Spory ve větší či menší míře a intenzitě pokračovaly i po připojení Severního Kavkazu k ruské velmoci, zejména s odbojným čečenským a ingušským národem. Stupňovaly se hlavně kolem roku 1917, kdy byly na území Čečenska zjištěny obrovské zásoby ropy.

Čečenci se v důsledku své hrdé a vzpurné povahy brzy dostali na Stalinovu černou listinu nepřizpůsobivých národů, a proto byli spolu s Ingušy v roce 1944 deportováni do stepí severního Kazachstánu. Vrátil se mohli až po Stalinově smrti v roce 1957. Tato zkušenost s vyhnáním, během něhož podle některých údajů zahynulo až na stošedesát tisíc Čečenců, údajně přilíš nepřispěla k rozvoji vzájemných přátelských vztahů. Důsledkem byla naopak hluboce zakořeněná nenávist, která doutnala jako zápalná šňůra až do rozpadu Sovětského svazu. V roce 1991 Džochar Dudajev, později zvolený prezidentem, vyhlásil nezávislost čečenského státu, a dlouho trmelený konflikt tak mohl vybuchnout naplno.

Dudajevův režim ale také nebylo možné považovat za ideální řešení nastalé situace. Byl skrz naskrz prolezlý korupcí, navenek vystupoval v opozici proti Moskvě, ale přitom zcela závisel na její ekonomice. Dudajev otevřeně proklamoval možnost války s Ruskem, dokonce k ní vyzýval a svou zemi na ni také adekvátně připravoval.

Politická roztříštěnost Čečenska se naplno znovu projevila v roce 1993, kdy proti Dudajevovi vystoupil parlament, ten jej následně rozpustil a nastolil prezidentskou vládu. Stále častěji docházelo k ozbrojeným srážkám a Dudajevovi ozbrojenci v čele

Čečensko

s Šamilem Basajevem obsadili Groznyj. Situace se začala stávat nepřehlednou, s Jelcinem kolaborovalo mnoho čečenských politických uskupení, v Moskvě vzrůstaly obavy z dalšího možného vývoje a následně v roce 1994 vpadla do Čečenska ruská vojska. Radikální řešení problému bylo důsledkem jak Jelcinovi snahy udržet si výsostní mocenské postavení v Kremlu, tak lobbingu naftařských firem usilujících o stavbu ropovodu přes čečenské území.

Tato první rusko-čečenská válka probíhala až do roku 1996 a byla spojena s obrovskými ztrátami na životech civilistů a takřka totální devastací obytných domů a kulturních budov. Rusko dlouhodobě ostřelovalo vytyčené cíle na území Čečenska ve snaze donutit odbojný protiruské vedení v čele s Aslanem Maschadovem a partyzány ke kapitulaci. Obě bojující strany postupně zcela opustily hranice v rámci možností „férové“ války a přešly na strategii otevřených útoků na civilisty. Objevily se také případy mučení a znásilňování. Dohoda o stažení vojsk byla podepsána posledního srpna roku 1996 v sousedním Dagestánu, a to hlavně díky mezinárodnímu tlaku, kdy i americký prezident Bill Clinton psal Jelcinovi dopis s požadavkem na ukončení násilí.

O rok později proběhly skutečně první svobodné volby a prezidentem byl zvolen Aslan Maschadov, který tak porazil Basajeva a založil Čečenskou republiku Ičkeria. Basajev se ale nesmířil s podřadnou pozicí a začal znovu vycvičovat své bojovníky ve jménu islámu. Země byla nestabilní, ekonomicky roz-

vrácená a pod stálou kontrolou Rusů. Opět se začaly množit násilné útoky a na denním pořádku byly také únosy a vydírání jak civilistů z řad Rusů a Čečenců, tak zahraničních humanitárních pracovníků.

Maschadov ve snaze předejít šíření radikalismu zavedl islámské právo šaría, přesto se stal terčem kritiky ze strany Basajeva, který se již v té době přikláněl k wahhábismu. Basajev se svými spolupojovníky v roce 1999 vpadl do Dagestánu s úmyslem vytvořit muslimský stát a zároveň v té době došlo v Moskvě k několika bombovým útokům na civilní obyvatelstvo, ze kterých tajné služby obvinily Čečence. Jako reakce na tyto události vpadla do Čečny opět ruská armáda a začala druhá čečenská válka, která s menšími obdobiami „příměří“ probíhá až do dnešních dnů. Je spojována jak s totální devastací čečenských měst, obzvláště Grozného, tak s teroristickými útoky ze strany Čečenců, popř. jejich sympatizantů. Ti se tak snaží upozornit svět na tabuizovanou válku a dosáhnout stažení ruských vojsk ze severního Kavkazu.

Snahou Ruska v tomto konfliktu je co nejvíce jej ututlat a skrýt před zraky Západu. Co se týče omezení informací, Kreml schválil zákon, jenž zakazuje médiím vysílat válečné zpravodajství dávající prostor teroristům, informuje o ruských vojenských pohybech a narušuje tak protiteroristické operace.

Obrovským problémem tohoto konfliktu jsou statisíce uprchlíků, z nichž většina je usídlena v sousedním Ingušsku. V souvislosti s tím je dosti kritizováno Rusko (např. nevládními

organizacemi jako Human Right Watch a Amnesty International nebo UNHCR), které tyto tábory vysídluje a uprchlíky násilně přesouvá zpět do Čečenska.

Válka v Čečensku zuří nadále a do médií se čas od času dostanou zprávy např. o nedávném atentátu na čečenského promoskevského prezidenta Achmeda Kadyrova či nových prezidentských volbách – mimochodem, dle mezinárodních pozorovatelů zmanipulovaných ve prospěch kandidátů dosazených z Kremlu. Sebevražední atentátníci jsou neustále hrozbou pro obyčejné lidi na celém území Ruské federace a uprchlíci bez přestání opouštějí své domovy. Otázkou tedy zůstává, jak dlouho tato situace ještě může trvat, tedy jak dlouho ještě bude Evropa přivírat oči a benevolentně přijímat tyto uprchlíky, místo toho, aby se pokusila situaci řešit politickým nátlakem na ruské vedení.

Zuzana Šilhanová

Zdroje

monografie:

Gallová, C., Waal, T. de.: Čečensko, vítězství a prohry. Themis. Praha. 2000.

periodika:

Respekt
Lidové noviny

web:

www.watchdog.com,
www.amnesty.org,
www.valka.cz

I vy můžete pomoci

Sdružení Česká katolická charita realizuje projekt „Pomoc čečenským dětem“. Ten v současné době zahrnuje 140 dětí. Děti, které jsou v nouzi a potřebují pomoc, je však v Grozném, hlavním městě Čečenské republiky, mnohem víc. Jde o děti postižené válkou – sirotky, polosirotky, děti invalidy a děti z vícedětných a chudých rodin.

Naši sponzoři přispívají částkou Kč 6 000,- ročně. Tato částka je určena především na stravné, školné a léky, peníze sponzorů směřují přímo do rodin podporovaných dětí.

Charakteristiky a barevné fotky podporovaných dětí jsou k dispozici v budově Sdružení Česká katolická charita ve Vladislavově ulici 12, 110 00 Praha 1, vždy v pondělí a úterý od 8 do 16 hodin u paní Smolanové /tel. 296 243 330, email: jana.smolanova@charita.cz.

Peníze pro děti je možno poukázat na č. účtu 3690369369369/0800, konst. symbol 0379, var. symbol 126, kód banky 0800.

Za Vaši podporu děkujeme!
Humanitární oddělení SČKCH

Achmed Turpulchanov - dítě podporované brněnskou skupinou NESEHNUTÍ a AI.
Foto: archiv SČKCH

☞ V kapkách deště

Venku za oknem padají z nebe velké dešťové kapky. Je počasí, kdy je lepší zůstat sedět doma v teple u kamen. Komu by to ale vadilo, vždyť přeci přichází podzim a doma se dá také vytvářet spousta zajímavých

a krásných věcí. Tedy pokud opravdu žijete v místě, kterému říkáte domov. Jestliže tomu tak však není a nacházíte se v uprchlickém táboře, kde již delší dobu čekáte na vyřízení vaší žádosti o udělení azy-

lu, nezbyvá vám mnoho možností, co v takový pošmourný den dělat.

Můžete jít do společenské místnosti a koukat na televizi. To se dá dělat prvních pár dnů, které trávíte v pobytovém zařízení.

Ale co pak? Peníze na kino či divadlo nemáte, na kole se neprojedete, protože kde byste ho vzali, takže budete sedět doma a čekat. Déšť nedéšť, zima nezima. Měsíce plynou a vy stále čekáte. Snad na lepší život, na život beze strachu o sebe a své děti. Ty ale snášejí takové nicnedělání nejhůře. Když nic neprožijí, nemají si o čem s dětmi ve škole povídat. Ty se pak s nimi proto nebaví a je to takový začarovaný kruh.

A pak se v táboře opět objeví parta ještě nedávno náctiletých kluků a holek, kteří sem už jezdí poměrně pravidelně, s velkou rolí bílého čistého papíru a s batohy plnými pastelek, vodovek a dalších věcí, které jsou potřeba k malování obrázků. Roli roztáhnou v jídelně na sražené stoly, přisunou k nim lavice, aby děti dosáhly, vypou o obsahu batohů a hurá, už se maluje, radost pohledět. Pro děti je tu odpoledne, o kterém budou zítra ve

škole spolužákům vyprávět. Maminky jsou také rády. Děti se pobaví a ony si mezitím zařídí věci, které je lepší dělat bez jejich ratolestí. A nebo se po chvíli ostýchání přidají k těm, co přinesli dětem barvičky a ukazují jim, co jsou schopny ve chvílích, kdy tu pro ně chybí jakékoliv rozptýlení, vytvořit z papíru. Jejich šikovnost by jim leckdo mohl závidět. Škoda, že si tu tak nemohou přivydělávat třeba výrobou vánočních dáreků. Trávily by čas příjemnou, užitečnou činností a ještě by si vydělaly pár korun na přilepšenou.

Horší je to s muži. Ti byli ve svých domovech těmi, kteří se o rodiny starali a živili je. Tomu je však konec. Chybí jim možnost práce, díky níž by se realizovali a mohli se tak opět cítit pro svoji rodinu potřebnými. S tím zatím dobrovolníci příliš pomoci nemohou, ale nějaké drobné radosti tu jsou i pro muže. Třeba turnaj ve fotbale.

O to se ale nesnaží jen lidé z neziskových organizací. Zkoušejí to i zaměstnanci pobytových táborů. Bohužel však nemají dostatek finančních prostředků k tomu, aby dokázali pro jejich obyvatele zařídit dostatek programu pro využití volného času po celý den sami. Myslím tedy, že i oni ocení pomoc mnoha dobrovolníků z celé naší republiky.

A je tu večer. Venku už se setmělo, zrovna dnes ráno se měnil čas na zimní. Skupinka skládající se z poloviny ze studentů škol se sociálním zaměřením odjíždí domů s tou samou rolí, jen trošku pomačkanou a plnou malovaných obrázků. Copak nám asi jimi děti chtěly říci? Snad to, kde by rády žily, či to, co by si přály dělat, když venku padají z nebe velké dešťové kapky...

Miloš Hotař

➤ Kolik stojí „pevnost Evropa“? – I část

Železná opona nanovo?

„Od Štětína na Baltu až po Terst na Jadranu byla napříč celým kontinentem spuštěna železná opona. Za touto linií leží všechna hlavní města starých států střední a východní Evropy. Varšava, Berlín, Praha, Vídeň, Budapešť, Bělehrad, Bukurešť a Sofie, všechna tato proslulá města i s obyvatelstvem jejich zemí se ocitla v oblasti, kterou musím nazvat sovětskou sférou a všechna jsou vystavena nejen té či oné formě sovětského vlivu, ale i vysoké a v mnoha případech rostoucí míře ovládnutí z Moskvy.“ Těmito historickými slovy, která v roce 1946 pronesl na univerzitě v americkém Fultonu Winston Churchill, zřejmě jeden z mála jasnozřivých politiků minulého století, byl v podstatě předznamenán začátek studené války a z ní vyplývající rozdělení Evropy a světa. Čtyřicet let stojící absurdní stavba rozděleného světa vzala za své pádem berlínské zdi a definitivně byla překonána nádejplným rozšířením Evropské unie směrem na východ. S trpkostí ovšem zjišťujeme, že onen báječný evropský prostor svobody a volného pohybu lidí, zboží i služeb je vykupován drastickým omezováním svobody druhých. Za několik let po pádu železné opony oddělující svobodný svět a komunistický koncentrák začíná vyrůstat sice elegantnější a méně viditelná, leč neméně krutá železná opona nová, tentokrát opevňující svět západní svobody a blahobytu před zástupy těch, kdo klepou na jeho dveře. Již ji sice netvoří ohavné ostnaté a elektrické dráty, minová pole a ostřelovací věže, ale vrtulníky, sofistikované technologie, senzory, informační systémy, specializovaná policejní komanda a neprostupné kafkovské zámky zastupitelských úřadů s jejich vízovou byrokracií. Ačkoliv se zde nestříl jako u berlínské zdi či na západní československé hranici, i tato železná opona už stála tisíce lidských životů. Lidé, kteří při cestě za jejím překonáním

utonuli v pohraničních řekách či na moři, zmrzli, udusili se v kamionech a kontejnerech, píší svými zoufalými osudy tragédie moderního věku, jež se stanou černým svědomím demokratické Evropy. Jistě přijde jednou doba, kdy na její lhotejnost vůči utrpení těchto lidí bude nemilosrdný soud dějin pohlížet se stejným opovržením, jako se dnes dívá na gulag a norimberské zákony. Odkud se však tento nepřívětivý postoj k uprchlíkům bere, jaké má kořeny a existují vůbec k němu nějaké sociální a politické alternativy?

Od otevřené Evropy k pevnosti

První tři desetiletí dějin poválečné Evropy se odehrávala ve znamení bouřlivého ekonomického růstu, kdy rychle se rozvíjející ekonomiky potřebovaly čerstvou pracovní sílu. Tak se do Evropy dostaly početné zástupy jugoslávských a tureckých gastarbeiterů. Z podobných důvodů a zároveň jako projev určité velkorysosti vůči bývalým koloniím přijala Francie velké množství lidí ze zemí Maghrebu a Británie snad ještě více obyvatel svých někdejších kolonií od Karibiku až po Keňu, Indii a Srí Lanku. Získat politický azyl pro pronásledované nebylo v té době problémem, tím snažší to bylo pro uprchlíky ze zemí bývalého východního bloku, kteří představovali vesměs vysoce kvalifikovanou pracovní sílu a zároveň oprávněný ideologický trumf v ruce svobodného světa. A koneckonců byli to více méně kulturně blízcí sousedé, jejichž neradostné živoření v nesvobodných zemích za ostatním drátem budilo všeobecný soucit. Tehdy se zdálo, že četné romány popisující hořký úděl židovských emigrantů z nacistického Německa a ilustrující laxnost západních demokratických zemí vůči nim jsou historickým dokumentem světa náležejícího nenávratně k minulosti. Bohužel tomu tak není.

Zásadní zlom v cizinecké a azylové politice nastává v devadesátých letech s kon-

cem studené války, kdy se celosvětový počet uprchlíků paradoxně zvyšuje. Důvodů je hned několik.

1/ Rozklad uzavřeného komunistického systému otevírá nové stezky pro pašeráky lidí, zejména z Asie.

2/ Zánik bipolárního světa vyostřil konflikty ve třetím světě - horkém bojišti studené války - a zároveň snížil objem rozvojové pomoci proudící jak z východu, tak ze západu. Celková sociálně-ekonomická situace řady zemí rozvojového světa ponechaného někdejšími chleboďárci v podstatě napospas se v důsledku toho - ruku v ruce s globalizací, přírodními katastrofami (např. dlouhodobá sucha v subsaharské Africe) a následky ekologické devastace - zhoršila, což zapříčinilo nárůst migrace.

3/ Rozklad komunistického světa vyvolal kruté etnické války v bývalé Jugoslávii a Sovětském svazu, což podnítilo rozsáhlé uprchlické vlny v bezprostředním sousedství Západu.

4/ V důsledku globálních ekonomických změn devadesátých let dochází k určité krizi sociálního státu i v bohatých západních společnostech. Jejich sociální systémy se již nestačí postarat o rostoucí množství uprchlíků. Navíc v důsledku zmíněných ekonomických změn roste nezaměstnanost a chudoba i v samotném západním světě a zvyšuje se počet frustrovaných lidí, kteří svůj hněv obrazejí proti „přivandrovalcům“. Od Nizozemí a Dánska až po Francii, Rakousko a Švýcarsko získávají na oblibě populistické, nejnějnou fašizující strany, které si z nenávisti vůči cizincům a imigrantům učinily pořádké téma své politiky. A právě proto i slušní a demokratičtí politikové, pokud jim chtějí konkurovat, musejí před veřejností ukazovat tvrdou ruku vůči cizincům.

Lubor Kysučan

Jan Hřebejk. Foto: Horem pádem

➤ Říci, mě se to netýká, to nechápu...

...říká režisér Jan Hřebejk (1967), režijní filmografie: 2004 – Horem pádem; 2003 – Pupendo; 2000 – Musíme si pomáhat; 1999 – Pelíšky, 1998 – Česká soda, 1997 – Dobrá zpráva (TV), „Jak se žije”, Okno (TV); 1996 – Život zpěváka a skladatele Vladimíra Mišíka (TV), Jak se žije zpěvnímu svědomí národa (TV), „Kde padají hvězdy”, „60”; 1993 – Šakalí léta, GEN - Galerie elity národa; 1992 – Dobročinný večírek (TV); 1991 - Nedělejte nic, pokud k tomu nemáte vážný důvod; 1989 – L. P. 1948; 1988 - Co všechno chcete vědět o sexu a bojíte se to prožít.

Když se podíváme na Tvůj poslední film Horem pádem, byla jeho zápletka vystavena na problematice uprchlíků, respektive převaděčů. Jaký máš vztah k tomuto tématu?

Já se samozřejmě setkávám s tím problémem zprostředkovaně. Nepohybují se ani u policie, ani u žádné humanitární organizace, kde bych přicházel přímo do styku s tímto fenoménem, ale je to něco, o co se zajímám i z toho důvodu, že si pamatuji dobu, kdy tuto zemi opouštěli lidé z politických, nebo z hospodářských důvodů. Při svých cestách do zahraničí řadu těchto emigrantů potkávám. To téma mě fascinuje obecně. Přejde mi to jako jeden z neblahých fenoménů doby. Národy se stěhovaly vždycky, ale ve 20. a i nyní v 21. století to nabralo rozměry humanitární katastrofy. Ono to šílené bylo asi i před tím, ale teď to všichni vidíme v televizi. Člověk je s tím konfrontován, pokud nemá zavřené oči. Pohybujeme se po světě, člověk mívá všude nabídky cestovních kanceláří, které tě popovezou za sluncem po celé zeměkouli ve snaze maximalizovat tvoje vlastní blaho. Zároveň jsou tady ale lidé, kteří se za strašlivých podmínek pohybují po tomto světě jen proto, aby si zachránili krk. A potom mě situace uprchlíků zajímala jako téma, jako konkrétní příběh, se kterým přišel Petr Jarchofský. Chtěli jsme jej dát vedle sebe s příběhem českého emigranta, který se vrací.

A líbilo se mi se na tuto situaci podívat z různých úhlů, protože ta problematika, je tak široká, že se k ní často vyjadřují lidé, kteří o tom nevědí vůbec nic. I já si myslím, že tady o tom nemám dostatek informací nebo respektive mám je do té míry, do jaké jsem se o to zajímal v souvislosti s filmem a musel jsem se o tom s těmi lidmi bavit a trochu se v dané oblasti vzdělat.

To mě inspiruje k další otázce, do jaké míry Tě film Horem pádem přiměl k tomu, aby ses setkal s konkrétními běženci, abys navštívil např. uprchlické tábory. Jaká byla třeba spolupráce s ministerstvem vnitra nebo se správou uprchlických zařízení při natáčení?

Ono do těch uprchlických zařízení, zařízení ministerstva vnitra je velice obtížné se vůbec dostat. Takže my jsme komunikovali na úrovni Poradny pro uprchlíky a dalších nevládních organizací, se kterými můžeme vstoupit do styku trochu jednodušeji. Musím říct, že ono by bylo velmi obtížné a asi skoro nemožné, abychom třeba v uprchlickém táboře natáčeli, nebo aby ti běženci z našeho filmu byli skuteční běženci. Jednak to neumožňuje náš zákon, a jednak si myslím, že ani oni by si to nepřáli. Já jsem měl ale velkého pomocníka v Bobanu Dedejičovi. Slobodan Dedejič je asistent režie, který spolupracuje

i s Emirem Kusturicou a který od balkánské války od natáčení filmu Underground žije v Praze. Boban sám jako uprchlík má zkušenost s azylovým řízením a s celým tímhle procesem, takže já jsem hodně věcí konzultoval s ním a samozřejmě s těmi lidmi, které uvádíme v titulcích. Ale že bych přímo v uprchlickém táboře hovořil s konkrétními uprchlíky, tak to ne. Nechal jsem si ale nahrát reportáže, které k tématu dělala Česká televize a bavil jsem se s reportéry, kteří s daným problémem přišli do styku.

Říkal jsi, že jsi při natáčení spolupracoval s nevládními organizacemi. Jaký je vůbec Tvůj pohled na jejich činnost, Tvá zkušenost s českými nevládními organizacemi, které se zabývají lidskými právy, humanitární pomocí, uprchlíky? Myslíš si, že se jim povedlo udělat něco, co stojí za zmínku?

No to určitě! Já si myslím, že to s tou filantropií u nás není úplně tak špatné. Mohlo by to být samozřejmě mnohem lepší, ale zdá se mi, že už to že tu jsou nevládní organizace jako je třeba Člověk v tísni nebo Amnesty International je klad. A Člověk v tísni mi přijde, možná proto, že např. Šimona Pánka znám víc a sleduji to, co dělají, že zrovna to se povedlo. Že tu je řada lidí, kteří požívají moji úctu. Je také spousta organizací, o kterých já nic nevím. Nevím, jak pracuje Červený kříž. Ale snažím se sledovat, jak pracuje Člověk v tísni, jak pracuje katolická Charita, jak pracuje Amnesty International, kde pracovala i moje žena. O jejich činnosti pojem mám a zdá se mi, že jejich snažení není úplně beznadějný. Bez jejich pomoci se prostě neobejdeme, nejenom v případě takových evidentních věcí jako jsou humanitární katastrofy nebo porušování lidských práv. Člověk se do styku s řadou dobrovolnických organizací dostane, když mu třeba někdo z rodiny těžce onemocní. Já třeba osobně spolupracuji s domovem Sue Ryder, protože jsem měl s ním dobrou zkušenost. Měli jsme doma tátu po sérii mrtvic a občas jsme potřebovali, aby nám pomohli a poznal jsem celou řadu podobných zařízení. Když jsme potřebovali ošetřovatelku pro domácí péči, tak já jsem do Anonce dal inzerát s žádostí, aby jej otiskli v šesti vydáních po sobě. V podstatě po třetím otištění jsem tam musel zavolat, ať to zruší, neb se nám ozývala spousta lidí. Samozřejmě to byla práce, my jsme jim za to platili, ale přesto jsem si myslil, že o tuto práci nebude velký zájem. A byl a to pro mě bylo docela příjemné zjištění. Mám kamaráda, známého faráře Václava Vacka z Letohradu a on mně často říká „...tady jsou hodní lidé. Kolik lidí, co jsou z této oblasti, která není nijak bohatá, si k sobě vzalo černobylské děti”. Takže já spíš věřím na pozitivní potenciál lidí, než že bych měl přesný přehled, jak konkrétně prospěšné organizace fungují. A už vůbec nevím, jak se k nim chová stát, jestli dobře, nebo špatně, to fakt nevím.

Často cestuješ do zahraničí, především do zemí západní Evropy či do Spojených států. Myslíš si, že postoj veřejnosti k uprchlíkům nebo k emigrantům v těchto zemích se výrazně liší od českého a jestli ano, tak v čem vidíš důvod?

Bavíme se v době, kdy ohromně eskaloval do značné míry náboženský konflikt s islámem. Teď se to hodně mění. Tvářit se, že nevíme, co se děje v Holandsku, je problém. Uprchlíků v Holandsku je celá řada, ale myslím si, řečeno symbolicky, že po 11. září a po válkách v Afghánistánu a Iráku tento konflikt do značné míry eskaloval. Xenofobní nálady se objevují v zemích se silnou muslimskou komunitou, v zemích jako je Francie nebo Holandsko, které jsou dost tolerantní, ale ten konflikt je nepřehlédnutelný. Já si myslím, že Češi jsou spíše typičtí tím, že je tady velká nechuť vůči domácí menšině, jako jsou Romové. To je o poznání horší než třeba vztah k jiným menšinám, např. z Vietnamu či Afriky. Není to tak, že si když potkáš černocha na ulici v Praze, že si většina lidí přendá peněženku do náprsní kapsy. Na tom nic nemění otřesné případy, které se dějí, na tom nic nemění otřesné fanouškovské bučení na černošské fotbalisty, na tom nic nemění rasově motivované vraždy. Myslím si, že ta skutečná nechuť u nás panuje vůči romskému etniku. Popravdě řečeno, tento rys se dá najít i v jiných zemích. Já jsem byl v Austrálii, kde je společnost velmi tolerantní vůči jakýmkoli cizincům, jakýmkoli menšinám. Ale skoro jsem nezažil nikoho, kdo by hezky mluvil o aboridžincích (*původní obyvatelstvo Austrálie – pozn. PŘES*). Tento postoj a zdůrazňují i chytrých lidí je dosti podobný vztahu naší veřejnosti k Cikánům. Co vidím jako pozitivní je, že se změnil vztah k Vietnamcům, že fóry na „rákosníky“ už takřka vymizely ze slovníku. Ty doby, kdy to bylo v hlavním vysílacím čase v televizi, jsou, doufejme, nenávratně pryč. Já si myslím, že k určité toleranci napomohla i jinak mně nijak sympatická televize Nova tím, že Raye Korantenga udělala hlasatelem hlavních zpráv. To byl příklad i pro Českou televizi. A myslím si, že toto většinovou společnost může pozitivně ovlivnit. Oni vidí slušného milého člověka, který jim hlásí zprávy. Je to kluk černé pleti, ale je sympatický, mluví perfektní češtinou. Tyto věci mají dobrý vliv na většinovou společnost.

Z tohoto pohledu by se dala pozitivně hodnotit i Super Star a třeba její hvězda Sámer Issa se syrským otcem.

Ano, v Super Star hlasovala především mladá generace a ta evidentně žádný problém s Romkou nebo Syřanem mezi nejpopulárnějšími zpěváky vůbec nemá.

Dovedeš si představit, že by ses sám stal emigrantem? Co by se muselo třeba v České republice změnit, abys uvažoval o tom, že se vydáš jako uprchlík někam jinam?

Adaptabilita člověka je velká. Nehledě na to, že spousta lidí, kteří se nehodlali

v minulém režimu smířit s tím, co se tady děje, tak skutečně, a přes veškeré možnosti, které měli, neemigrovali. Řada lidí zase emigrovala jen z hospodářských důvodů. Nelíbilo se jim stát ve frontě. Nevím, co by se muselo stát... Asi bych musel ztratit důvěru v to, že se v tomto státě dá normálně důstojně žít, tzn. že by se pro mě nebo pro obyvatelstvo staly nedostupné některé základní svobody. A tím nemyslím svobodu tisku, ta i v některých nesvobodných zemích ještě funguje, ale tím myslím zejména nedohledatelnost práva. Nevím přesně, co by se muselo stát, nechci na to téma uvažovat, neplánuji to...důvod, že bych opustil zemi jako skutečný uprchlík... to bych musel ztratit absolutně důvěru v pozitivní vývoj této země.

Česká republika v roce 2003 z 11 396 žadatelů o azyl udělila azyl 208 lidem. Slovensko dokonce dalo azyl pouze 11 žadatelům. Přitom v době vlády KSC z Československa utekly statisíce lidí na Západ, kde byli přijati. Myslíš si, že je kvůli tomu možné mluvit o jakémsi morálním dluhu České republiky a Slovenska vůči uprchlíkům?

Určitě! Jiná věc ale je, a já řeknu bohužel, že dle mého o ten azyl u nás tak velký zájem není. Mně to číslo přijde vysoké, přes jedenáct tisíc žádostí o azyl v České republice, to se mi zdá přemrštěné. Rád bych si přál, aby to tak bylo! Já si myslím, že tady např. podmínky k trvalému pracovnímu pobytu, o občanství ani nemluvíme, jsou šíleně komplikované. Ale s tím, že vůči těmto lidem jako Česká republika morální dluh máme, to je přece jasné.

Na chvíli opustíme téma uprchlíků a vraťme se zpět k filmové tvorbě. Ty ses podílel na vzniku několika úspěšných reklam na komerční produkty. Uvažoval jsi nebo uvažuješ, že bys natočil například sociální reklamu?

Já teď budu mluvit jako kupec. Samozřejmě bych chtěl, ale to jsou ty nejprestižnější reklamy. K těm se dostaneš, když jsi v tom oboru hodně dobrý. Já v tom oboru zas tak dobrý nejsem, já jsem točil pár reklam, v Čechách naposledy asi před třemi lety, nebo teď jsem se podílel jako účinkující na reklamě pro Komerční banku. Dělal jsem také reklamu k 650. výročí založení Univerzity Karlovy nebo reklamu na Karlovarský festival. Ale např. humanitární reklama to je skoro to nejprestižnější co se dá točit, to je to, čím se agentury chlubí, co považují za svoje vlajkové lodě, na čem většinou ani nevydělávají. Natáčí to se svými nejlepšími lidmi. Ale k těm já nepatřím.

Jestliže třeba ve filmové práci patřím k neznámějším nebo nejúspěšnějším režisérům v Čechách, tak v tom reklamním světě jsem v nějaké druhé třetí desítce a tohle je výsada skutečně první trojice. Já bych byl nejšťastnější, kdyby mi někdo nabídl reklamu tohoto typu. Tak bych věděl, že v tom oboru něco znamenám.

Budu držet palce, ať ta nabídka přijde. To navozuje další dotaz, jak se díváš na občanskou, popřípadě politickou angažovanost umělců? Tzn. podpory různých petic, prohlášení či předvolebních kampaní politických stran?

To se samozřejmě dělí na to, jestli ta podpora má motiv komerční nebo ne. Jsou umělci, kteří politiky podporují za peníze, ale o tom se nebavíme. Nebavíme se o koncertech pro ČSSD.

Já myslím, že ta nekomerční podpora je v pořádku, ale nevčítám nikomu, že to nedělá. Já jsem člověk, který to nějakým způsobem dělá. Naposledy jsem podpořil Karla Schwarzenberga při jeho senátní kampani. A taky mi nevadí, když Lucie Bílá podporuje Václava Klause, dělala to vždycky. Nic proti tomu. To je v pořádku.

Vadí mi samozřejmě apatie v krizových situacích nebo v nějakých skutečně dramatických přelomových událostech, tam mi pak vadí apatie u každého. To nechápu, říci, mě se to netýká. V takové situaci ale teď nejsme. Vadí mi např., že lidé nechodí k volbám, ale to, že se někdo z umělců nezapojuje do politiky, mi nevadí. Myslím si, že 90% umělců nebo všichni které znám, to nedělají z toho důvodu, že by chtěli zviditelnit sami sebe. O tom jsem hluboce přesvědčený. Jim to totiž většinou nepřispívá k větší popularitě. Myslím si, že je dobré, když se různé celebrity nebo bohatí lidé zapojují, zakládají nadace, které pomáhají třeba dětem nebo postiženým lidem. Chápu, že manželka hudebního skladatele, která přijde o malou holčičku, založí nadační fond Kapka naděje a snaží se v tom svém světě mezi lidmi, na které má dosah, zorganizovat pomoc. Moje rodina to zase dělá pro domov Sue Ryder. Děláme např. benefiční premiéry.

Poslední dotaz, na který máš odpověď jistě připravenou, protože jsi na něj určitě odpovídal mnohokrát: Na čem pracuješ v této době a o čem bude další film, co děláš?

Chystáme teď film Kráska v nesnázích. Já už jsem na to vytvořil žánrové zařazení - sociálně-kritická tragikomedie ze současnosti. Bude to film, který bude připomínat Horem pádem. Není tak vyhraněný v konfliktech. Je takový obyčejnější, ale je to zase současnost a točit bychom měli příští léto, takže film bude hotový v září roku 2006 a pak by měl přijít do kin. To je ještě dost daleko.

Nějakou věc, kterou bys chtěl dodat, na kterou jsem se zapomněl zeptat?

(*delší pauza*).....ano, už vím, co chci říct. Já bych chtěl moc poděkovat všem lidem, kteří v této neziskové sféře pracují a něco pro ni dělají. Přispívají k tomu, aby to na tomto světě bylo snesitelnější. To myslím úplně vážně.

Děkuji za rozhovor.

Rozhovor připravil Milan Štefanec.

Tábor pro čečenské uprchlíky v Ingušsku (Ruská federace).

Foto Stanislav Krupař

⇒ Dobří uprchlíci se vracejí!

Po vstupu do Evropské unie konečně zaznamenala Česká republika jeden viditelný úspěch: Za půl roku členství podstatně klesl počet žadatelů o azyl. Způsobily to přísné zákony platné v zemích Unie chránící před migrací cizinců a zneužíváním zákona o uprchlících. Z Evropy se stává nedobytná pevnost. Cílem je udržet uprchlíky za hranicemi Unie nebo je rychle vypakovat pryč. Státní instituce jsou klesajícím počtem uprchlíků nadšeny, nevládní organizace se ale současnému trendu brání.

Poloprázdné uprchlické tábory, které ještě před pár měsíci praskaly ve švech, a statistiky ministerstva vnitra hovoří jasně - uprchlíků je méně než bývalo. „Od 1. května skutečně začal klesat počet žadatelů o azyl,“ potvrzuje ředitel Odboru azylové a migrační politiky ministerstva vnitra Tomáš Haišman. „Je to logický výsledek vstupu České republiky do Evropské unie.“ Uprchlíkům se totiž ztížila možnost žádat v ČR o azyl.

Z tlustých do tenkých

Jaká byla situace do dubna? Uprchlíci, kterým bylo dokázáno, že přišli do ČR přes Slovensko a Polsko, mohli být vráceni, neboť přišli z tzv. třetí bezpečné země, kde jim nehrozí nebezpečí. Uprchlíci, kteří azyl v ČR nedostali nebo nechtěli čekat na rozhodnutí, přešli nelegálně hranice do Německa či Rakouska, kde byla naděje na azyl větší. Zatímco v ČR uspějí zhruba dvě procenta žadatelů, v Německu je úspěšnost třeba čtyřikrát vyšší. Chycené uprchlíky na česko-rakouských či německých hranicích buď v rámci mezinárodních dohod vraceli zpět, nebo jim umožnili vstoupit do azylové procedury země, případně udělili azyl. Od 1. května vstoupila v platnost nová pravidla, která sjednotila azylovou politiku všech zemí

Unie. Kdo požádá o azyl v jedné zemi EU, může požádat o azyl v druhé až po dvou letech. Protože uprchlíci vědí, že větší šanci na azyl mají v Rakousku a Německu než v ČR, chtějí se dostat přímo tam. Navíc ČR byla pro mnohé uprchlíky zemí, kde si jen odpočinuli a nabrali další síly k nelegální cestě na Západ.

Čtyři ku jedné

K 1. květnu začalo platit v ČR Nařízení Rady č. 343/2003. „Účelem tzv. dublínského řízení je určit členský stát EU, odpovědný za posouzení žádosti o udělení azylu, podané na území kteréhokoliv z členských států, Norska a Islandu,“ vysvětluje Petr Vorlíček z tiskového oddělení ministerstva vnitra. „ČR zaznamenala od 1.5. do 5.10. přes

400 dublínských případů, kdy byla požádána o vyslovení odpovědnosti za posouzení žádosti o udělení azylu ze strany ostatních států, tak případů, kdy ČR dožadovala vyslovení odpovědnosti jiných členských států za totéž.“

Jinými slovy – u čtyř stovek uprchlíků se nejednalo o důvodech jejich žádosti o azyl, ale proč o něj nepožádali jinde.

„Dublínský systém je pro ČR výhodný, protože nemá vnější hranici EU,“ pokračuje Vorlíček. „Je proto úspěšná o získávání akceptací ostatních členských států na své žádosti o převzetí. České republice se daří vracet žadatele do odpovědných členských států asi čtyřikrát častěji než je jako odpovědný členský stát přijímá.“

Stručně řečeno – jednoho uprchlíka nám Rakušané nebo Němci pošlou zpátky a my se čtyř dalších zbavíme tím, že je vrátíme na Slovensko nebo do Polska.

Návštěvy v táborech

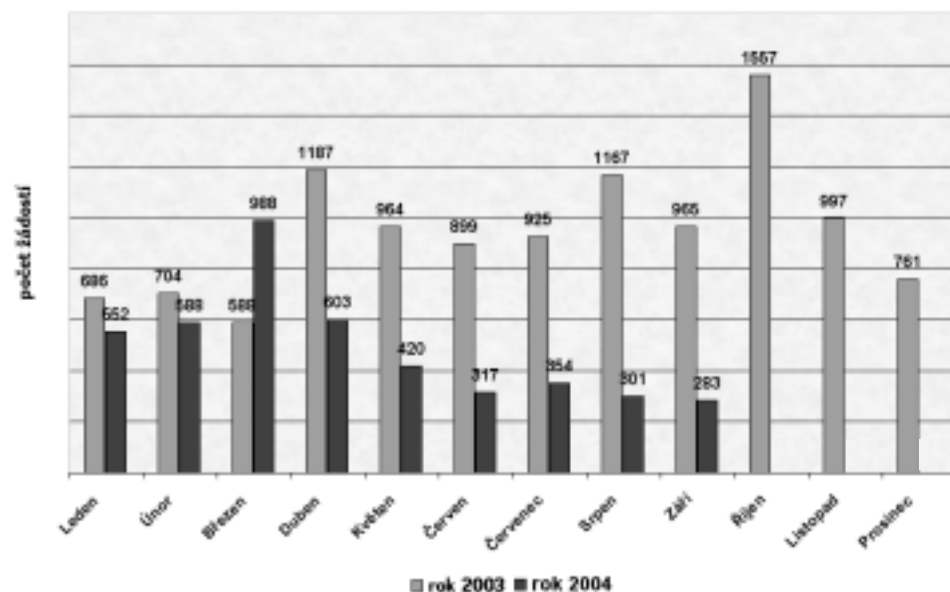
Situaci uprchlíků sledují nevládní organizace, které s nimi pracují. Síť poraden pro uprchlíky má Sdružení Česká katolická charita, jejíž pracovníci navštěvují i pobytová střediska pro žadatele o azyl.

„Každý týden jezdíme do Kostelce nad Orlicí a do Seče,“ říká asistent pro migranty

Jan Kočí z Diecézní charity Hradec Králové. „Z náušťevó úíme, že po vstupu do Unie počet žadatelů o azyl klesl. V každém středisku je asi sto žadatelů. Snížil se i počet osob, které zařízení opouštějí ještě před rozhodnutím žádosti o azyl. Do 1. května k nám mnoho žadatelů, hlavně z Čechenska, přicházelo z Polska a odcházelo dál, nejčastěji do Rakouska.“

Situace uprchlíků se zhoršila. „V Polsku jsou azylová zařízení opět plná uprchlíků z Čechenska, což je důsledek událostí v Beslanu. Při pohledu na azylovou statistiku je zřejmé, že azyl v ČR získá jen malé procento žadatelů. Mnoho z nich uteklo před pronásledováním, válkou a těžkými životními podmínkami, které si neumíme představit. Pokud u nás azyl nezískají, stojí před neřešitelnou životní situací. Domů se často vrátit nemohou. Děti uprchlíků při azylovém řízení chodí několik let do české školy, u nás však nakonec stejně zůstat nesmějí. Co mám pak poradit rodině se sedmi dětmi z Kazachstánu nebo odově se třemi dětmi z Čechenska?“ táže se Kočí z charitní poradny.

Počet žádostí o azyl (k září roku 2004)

Zbavujeme se solidarity při rozdělení břemena, říká Věra Roubalová z Poradny pro uprchlíky

Sociální pracovnice Věra Roubalová z pražské Poradny pro uprchlíky jezdí do bytových středisek čili uprchlických táborů již několik let.

Tvrdí, že uprchlíkům se situace po vstupu do EU zhoršila.

Čečenci go home!

„Zhruba v deseti azylových zařízeních je v současnosti asi osm set žadatelů, což je mnohem méně, než bývalo,“ říká Roubalová. „Vědí, že pokud nedostanou azyl, a ten skoro jistě nedostanou, nebudou moci ilegálně pokračovat do dalších zemí jako dřív. Pokud ano, vrátí je k nám. Takže uprchlíky, kteří po 1. květnu odešli do Rakouska, po absolvování řízení zřejmě pošlou zpátky. Již si o tom mezi sebou navzájem telefonují. Stejně tak máme vracet lidi, co k nám po 1. květnu přišli přes Polsko a Slovensko.“

Roubalová pokračuje, že kdo mohl a komu došlo, že v ČR je šance na azyl velmi malá, do 1. května nelegálně překročil hranice.

„Utíkali většinou do Rakouska, jako velké množství Čečenců. Jasně u nás viděli, že azyl nedostanou. Mnoho Čečenců dostalo první negativ čili zamítnutí žádosti do dvou měsíců, což je u příslušníků ostatních ná-

rodností velmi neobvyklé.“ Roubalová vysvětluje, že buď zamítnutí azylu dostane uprchlík ve zkráceném řízení už v zachytném táboře, nebo na rozhodnutí dost dlouho čeká.

„Co se přihodilo Čečencům se mě velmi dotklo. Dát jim negativ během dvou měsíců byl jasný signál – nechceme vás tady, jděte pryč! Takže opravdu šli a do 1. května z velké části tábory vyklidili.“

Bez lampičky a rádia

Uprchlíci v táborech doufají, že po vstupu do Unie bude jejich čekání na azyl příjemnější. „Jedenáct let mají stejné kapesné 12 korun denně, děti polovic. Jelikož jsou v neustálém kontaktu s lidmi, kteří utekli jinam, vědí, že je tato částka nesrovnatelná s těmi v jiných zemích.“

Uprchlíků je méně, ale jejich situace v táborech se nelepší. „Při náušťevóách bytového střediska v Červeném Újezdě jsme zjistili, že tu Správa uprchlických zařízení zrušila elektrické zásuvky na pokojích uprchlíků. Od ředitelky SUZ jsme dostali odpověď, že řešení je správné, neboť se jedná o bezpečnost žadatelů o azyl. V principu je to špatné. Pokud existuje nebezpečí, je stejně jako na kterékoliv ubytovně. Obávat se, aby se dítě neopařilo vodou z varné konvice, je absurdní. Navíc je přece úplně normální, když má člověk na pokoji rádio nebo si chce večer zapnout noční lampičku.“

Sociální pracovnice říká, že mnozí uprchlíci, za kterými jezdí, žijí v táborech rok, dva nebo i tři. Odstranění zásuvek na jejich pokojích je nehumánním a nedůstojným řešením. „Je ponižující, když k vám do pokoje, kde rok žijete, někdo přijde a vytrhává zásuvky. Jedná se o degradaci člověka, o obrovské znepríjemnění života lidí, kteří nás žádají o azyl.“

Zklamání civilizace

Roubalovou zneklidňují i úvahy o tom, že by se tábory pro uprchlíky budovaly za hranicemi Unie. „Je strašné, jestliže se chceme zbavit solidarity při rozdělení břemena tím, že problém uprchlíků a tyto lidi odsuneme za hranice do velkých táborů. Když je velký tábor, jsou i velké problémy. Myslím si, že ilegální přechody a pobyty se tímhle nevyřeší. Navíc mám pocit, že půjde o velké zklamání evropské civilizace,“ dodává Věra Roubalová z Poradny pro uprchlíky.

Radek Gális

Užitečné

Konsorcium organizací pracujících s uprchlíky v České republice
Vladislavova 10 110 00 Praha 1
tel.: 224 946 635
web: <http://www.uprchlici.ecn.cz>

Poradna pro uprchlíky
Senovážná 2
110 00 Praha 1
tel.: 224 228 582
tel/fax: 224 224 379
e-mail: poradna@refug.cz
web: <http://www.uprchlici.cz>

Organizace pro pomoc uprchlíkům
Veletržní 24
170 05 Praha 7
Tel.: 233 371 287
fax: 220 397 297
e-mail: opu@ecn.cz
web: <http://www.azyl.cz>

Člověk v tísni o. p. s., společnost při České televizi
Sokolská 18
120 00 Praha 2
tel.: 226 200 400
fax: 226 200 401
e-mail: mail@clovekvtsni.cz
web: <http://www.clovekvtsni.cz>

Sdružení občanů zabývajících se emigranty
Mostecká 16
614 00 Brno
tel.: 545 213 643
fax: 545 213 746
e-mail: sozes@mbox.vol.cz
web: <http://soze.hyperlink.cz>

Mezinárodní organizace pro migraci
Dukelských hrdinů 692/35
tel: 233 370 160, 233 372 633, 233 382 259
e-mail: prague@iom.int, iom@iom.cz
www: <http://www.iom.cz>

➤ Já prchám, ty prcháš, my prcháme

Aneb jak se říká: „Škola hrou“.

Jedna z těch hravých proběhla o víkendu 6. a 7. listopadu tohoto roku ve Slavkově u Brna. Myslím, že nebylo záměrem organizátorů provádět sebevzdělávací výcvik těch, kteří mají zájem účastnit se jako dobrovolníci na kampani zaměřené na pomoc uprchlíkům tam, kde proběhla jedna z nejznámějších bitev. A i když se tak stalo náhodou, mohli jsme to brát jako připomenutí toho, že i u nás byly doby, kdy musely kvůli útlaku tisíce lidí opouštět své domovy. Válka je stále jedním z hlavních důvodů, proč lidé žádají o azyl v zemích vzdálených stovky či tisíce kilometrů od jejich domovů.

Program byl opravdu nabitý. Začal úvodem Jirky Koželouha a Milana Štefanca, kteří v NESEHNUTÍ pracují. Další slovo si vzala Mgr. Renáta Klečková, doktorandka Právnické fakulty MU zabývající se uprchlickým právem. Byl pozván i Mgr. Pavel Filo z Diecézní

charity Brno a o organizaci volnočasových aktivit pro děti z uprchlických táborů a výuce sociální práce a problematiky uprchlictví na Jihočeské univerzitě promluvil Radek Gális z občanského sdružení „Soužití 21“.

interaktivní hry „Jaké to je být uprchlíkem“ vyzkoušet, jaké by to bylo muset žádat o azyl, vysvětlovat, proč tak činí a mluvit proto o věcech, které patří k těm vzpomínkám, které by raději z hlavy navždy vymazali. Nebo si

Salim Khan beseduje s účastníky uprchlického víkendu.

Foto: Milan Štefanec

kontakty:

Poradna pro integraci
Senovážná 2
110 00 Praha 1
tel.: 224 213 426
tel/fax: 224 213 426
e-mail: ppi@ini.cz
web: <http://www.p-p-i.cz>

Centrum pro integraci cizinců
Kubelíkova 55
130 00 Praha 3
tel.: 222 713 332
e-mail: cic.praha@seznam.cz
web: <http://www.cicpraha.org>

Centrum pro otázky migrace
Senovážná 2, 110 00 Praha 1
<http://www.migrace.ecn.cz>

Poradna pro migranty a uprchlíky (Charita)
Azylový dům sv. Terezie, Pernerova 20, Praha 8
180 00
telefon: 224 246 519, 224246573
e-mail: uprchlici@charita-adopce.cz
web: <http://www.charita-adopce.cz/uprchlici.htm>

UNHCR (Úřad Vysokého komisaře Organizace
spojených národů pro uprchlíky)
Nám. Kinských 6
150 00 Praha 5
tel. 257 199 860-1
fax: 257 199 862
e-mail: czep@unhcr.ch
web: <http://www.unhcr.cz>

Soužití 21
e-mail: ragal@seznam.cz
tel.: 608 042 000
web: <http://souziti21.unas.cz/>

doporučujeme: <http://www.migraceonline.cz>

K samotnému konci dne se pak ještě konala beseda se Salimem Khanem, člověkem, který bojoval v Afghánistánu proti hnutí Taliban a musel pak proto zemi ze strachu o svůj život opustit. Po dlouhém roce mu byl u nás nakonec azyl udělen. Na závěr jsme měli možnost vidět pár krátkých filmů s výpověďmi lidí o tom, jak probíhalo či ještě stále probíhá jejich azylové řízení a slyšet důvody, proč svoji rodnou zemi museli opustit. Nebyly to veselé příběhy...

A proč tak hrozný název tohoto příspěvku? Protože si všichni účastníci mohli během

naopak vyzkoušet, jaké to je stát se na chvíli úředníkem na ministerstvu vnitra, který o jeho udělení či zamítnutí rozhoduje. Bohužel je tomu tak, že v devadesáti osmi procentech případů v České republice se žádost zamítne, takže úředník tak má to „výsostné“ právo rozhodnout o životě někoho jiného. A to opravdu není lehký úkol. Třeba se ho jednou chopí někdo z těch, kdo kurz absolvovali. Někdo, kdo bude před sebou při rozhodování vidět živé lidi a ne jen další položku v kartotéce.

Miloš Hotař

➤ Víte, že:

- UNHCR registruje v současné době na světě více než 20 000 000 uprchlíků
- mladí lidé ve věku od 12 do 24 let tvoří 35% všech uprchlíků
- více než 75 % osob na útěku jsou ženy a děti
- Česká republika zamítne žádost o azyl 98% žadatelů
- pětina českých občanů považuje za správné deportovat všechny žadatele o azyl zpět do země odkud přišli
- 45 % českých občanů je ochotno přispět částkou 200 Kč na pomoc uprchlíkům
- 29% českých studentů je ochotno pomáhat jako dobrovolník v organizaci pro pomoc uprchlíkům
- dvěma třetinám českých občanů by vadilo, kdyby poblíž jejich bydliště vznikl uprchlický tábor
- kapesné, které dostává od českého státu žadatel o azyl je 12 Kč/denně (na dítě 6 Kč den)
- žadatel o azyl v ČR má zakázáno rok od podání své žádosti pracovat
- na území ČR na konci roku 2003 legálně žilo 240 000 cizinců
- v roce 2003 nelegálně překročilo hranici ČR více než 11 000 cizinců

Použito zdrojů: UNHCR, MV ČR, STEM

Prime Minister
The Hon John Howard MP
Parliament House
Canberra
ACT 2600

Dear Prime Minister,

I urge you and Australian government to immediately release all children and families from immigration detention in Australia and on Nauru and to release all children and their families from detention on Nauru by providing them with protection in Australia.

I demand, as a priority, implement alternatives to detention including broadening and improving the visa regime so children and their parents can be easily released from detention.

I urge you and your government to implement all requirements of the United Nations Convention on the Rights of the Child.

Yours sincerely,

.....
signature

PŘEDPLATNÉ – NÁVRATKA

Mám zájem o předplatné čtvrtletníku PŘES.

Mám zájem podpořit činnost NESEHNUTÍ.

Jméno a příjmení .....

Příspěvek posílám na Transparentní účet NESEHNUTÍ Brno č. 1190794001/2400 vedený u eBanky.

Adresa .....

E-mail: .....

Předplatné na rok 2005 (vč. poštovného) ve výši 60 Kč uhradím:

- zaslanou složenkou
- převodem na účet 1489067001/2400
- vkladem hotovosti na účet 1489067001/2400 na pobočce eBanky, a. s.

- Chci dostávat čtvrtletník PŘES v elektronické podobě (formát PDF)

- složenkou ve výši ..... Kč
- vkladem hotovosti ..... Kč na pobočce eBanky, a. s.
- trvalým příkazem k úhradě ve výši ..... Kč měsíčně/čtvrtletně z bankovního účtu číslo: .....
- jednorázovým příkazem k úhradě ve výši ..... Kč z bankovního účtu číslo: .....

Vaše finanční podpora nám umožní pokračovat v řadě započatých kampaní a projektů na ochranu lidských práv a životního prostředí.

- Chci být informován o činnosti NESEHNUTÍ
- Chci se aktivně zapojit do činnosti NESEHNUTÍ

Místo pro váš vzkaz:

DOPIŠOVÁ AKCE Austrálie - děti v záchytných zařízeních pro uprchlíky

Jako první vám přinášíme případ z daleké ciziny. Nicméně porušování lidských práv je vždy špatné, ať je od nás tisíce kilometrů vzdálené, nebo se odehrává za zdí vedlejšího bytu. Navíc příklady táhnou a i Evropa se uchyluje k většímu utlačování cizinců, je tedy důležité ozvat se proti pošlapávání práv uprchlíků kdekoli na světě. Jedná se o klasickou urgentní akci Amnesty International. Tyto akce jsou založeny na odesílání dopisů z celého světa k jednotlivým případům a tím docílení maximálního tlaku na odpovědné činitele. Ze statistik vyplývá, že přibližně každá třetí urgentní akce dosáhne pozitivního výsledku.

Co se děje?

- více než 100 dětí je v současnosti uvězněno v záchytných střediscích v Austrálii a na ostrově Nauru
- australská vláda ignoruje hlavní doporučení australské Komise pro lidská práva a rovné příležitosti, zejména to, že mají být děti neprodleně propuštěny ze záchytných center

Pozadí případu

Australská vláda je nechvalně proslulá svým represivním přístupem k uprchlíkům, zřizuje pro ně detenční centra připomínající vězeňské tábory s ploty a ostnatými dráty. Vláda se navíc snaží uprchlíky držet mimo svoje vlastní území a využívá k tomu dohody s tichomořským ostrovním státem Nauru. Tento postoj je terčem kritiky nevládních organizací a důvodem k častým protestním akcím Australanek a Australanek.

Podle informací australské Amnesty International odmítá vláda splnit doporučení vládní Komise pro lidská práva a rovné příležitosti, které požaduje propuštění osob vězněných v záchytném zařízení (obdobu vězeňského tábora) na vlastním teritoriu a na ostrově Nauru. Komise přitom vládě stanovila 4 týdny na propuštění všech zadržovaných dětí již 13. května t.r. Jednání australské vlády je kruté a ponižující a je v rozporu s Mezinárodní úmluvou o právech dítěte, kterou Austrálie podepsala. Situace je o to horší, že i v minulosti byly v zařízeních vězněny malé děti, často po dlouhou dobu. Další informace na: http://www.amnesty.org.au/whats_happening/refugees/article?cid=20&pid=236

Co můžete udělat vy?

Napište dopis australské vládě, aby přijala doporučení Komise. Můžete odříznout, vložit do obálky a odeslat dopis z rubu této stránky nebo napsat dopis vlastní – nejlépe v angličtině. Na dopis do Austrálie použijte 12 Kč známku.

KNIHOVNA NESEHNUTÍ

lidská práva
feminismus a gender studies
životní prostředí
ochrana zvířat

Půjčujeme knížky od autorů a autorek jako N. Chomsky, J. Keller, P. Singer, H. Librová, M. Tikkänen, E. F. Schumacher, N. Sadur, J. Mander, V. Woolf a další. Časopisy Sedmá generace, ASPEKT, Car Busters, Konfrontace, Different Life, Tibetské listy nebo Animal S.O.S. (kompletní seznam s více než 400 tituly si můžete prohlédnout na našich internetových stránkách). Otevřeno každé pondělí a středu od 10:00 do 12:00 a od 16:00 do 18:00 NESEHNUTÍ, Údolní 44, 602 00 Brno, tel.: 543 245 342 e-mail: nesehnuti.brno@email.cz, <http://nesehnuti.ecn.cz>

